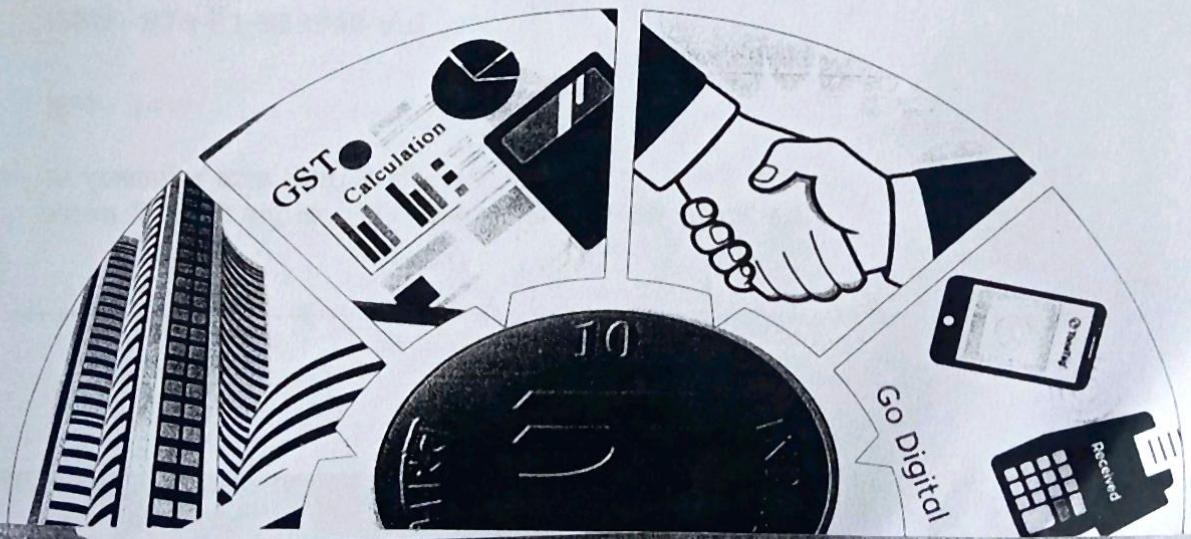

अखिलं

* संपादक *
डॉ. सोमेश्वर बाबर

- अर्थवेद
- संपादकः
डॉ. सोमेश्वर बाबर
- प्रकाशक
शांभवी प्रकाशन
टिळक नगर, औरंगाबाद
- मुद्रक
विशाल एन्टरप्रायजेस, ५६, सर्वीस इंडस्ट्रीयल
एरिया, टाऊन सेंटर, सिडको, औरंगाबाद.
दूरध्वनी : ०२४० २४८०४२८, मो. ९४२०३१६२४८
- अक्षर संयोजक
संतोष लाखे
मो. ९९७०५८२४३१
- (C) संपादकाधीन
- मुख्यपृष्ठ
प्रा. हरिष कुमावर - ग्राफिक्स डिज्ञायनर, वैजापूर

ISBN - 978-81-923948-8-6

मुल्य - ३००/-

टीप- या पुस्तकातील व्यक्त विचार हे लेखकांचे स्वःताचे आहेत.
त्यांच्या विचारांशी संपादक आणि प्रकाशक सहमत असतील असे नाही.

११७	५१. आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिंधांताचे अध्ययन - प्रा. डॉ. वने मोहन भुजंगा	१६५
	५२. भारत आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार एक सिंहावलोकन - प्रा. अशोक कोरडे	१६७
	५३. आंतरराष्ट्रीय व्यापार विषयक हेक्चर - ओहलिन सिधांताचे विश्लेषण	१६९
१२१	- प्रा. डॉ. डी. एन. जिगे	
	५४. डेव्हीड रिकाडोंच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिधांताची गृहिते व भारताची अल्पविकसित अर्थव्यवस्था - प्रा. डॉ. कैलास अर्जुनराव ठोंबरे	१७२
१२५		
१३०	५५. हेक्चर - ओहलिनचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिधांत - प्रा. शहाजी सहदेवन - डॉ. प्रमोद चव्हाण	१७४
१३३	५६. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिधांतातील गृहीतांचा जागतीकीकरणाच्या प्रक्रियेतील वास्तवता प्रा. डॉ. एम. ई. घुमटकर - प्रा. डॉ. एस. एच. शिंदे	१७७
१३८	५७. हेक्चर ओहलिन यांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सामान्य संतुलन सिधांत - डॉ. विनायक नागोराव शिंदे	१८०
१४२	५८. आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक सिधांताचे विश्लेषण डॉ. सोनाजी एस. पतंगे	१८३
१४७	५९. आंतरराष्ट्रीय व्यापार एक दृष्टीक्षेप - प्रा. डॉ. आसाराम पवार	१८७
	६०. आंतरराष्ट्रीय व्यापार विषयक सिंधांताचे विश्लेषण - प्रा. राहुल जगन्नाथ परदेशा	१८९
१५२	६१. रिकाडोंच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापार विषयक तौलनिक लाभ सिधांताचे विश्लेषण - प्रा. डॉ. सुनिल लक्ष्मण मेढे	१९२
१५६	६२. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे सिधांत आणि भारतातील कृषी वस्तूचा व्यापार - डॉ. विकास विनायकराव सुकाळे	१९६
	६३. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे सिधांत: एक दृष्टीक्षेप	२००
१६०	- प्रा. डॉ. आशोक कोरडे - प्रा. जिनल घरत	
	६४. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे सिधांत - एक अभ्यास - प्रा. रमेश इकरे	२०५
१६२		

आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिध्दांतातील गृहीतांचा जागतीकीकरणाच्या प्रक्रियेतील वास्तवता

- प्रा. डॉ. एम. ई. घुमटकर
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
बलभिम महाविद्यालय, बीड.

- प्रा. डॉ. एस. एच. शिंदे
अर्थशास्त्र विभाग,
बलभिम महाविद्यालय, बीड.

प्रस्तावना :-

आंतरराष्ट्रीय व्यापारास आर्थिक विकासाचे घोतक मानले जाते. कारण याव्हारे उत्पादक बाजारपेठेच्या परीघ वाढून उत्पादन वाढीस प्रेरणा मिळते. यातूनच स्पर्धात्मकता आणि त्या अनुषंगाने उत्पादकता आणि उत्पादनाच्या गुणात्मकतेत वाढ करण्याचा प्रयत्न केला जातो. दुसऱ्या बाजूने विचार केल्यास जगातील ग्राहकांना उपभोगाचे पर्याय उपलब्ध होतात. किंमत स्पर्धेत कमी किंमतीस अधिक दर्जेदार वस्तू आणि सेवा उपलब्ध होवून उपभोक्त्यांच्या संतोषधिक्यात वाढ होवून जगाच्या एकूण कल्याणात वाढ होण्यास मदत होते. या प्रक्रियेत जगातील एकूण वस्तू आणि सेवांच्या उत्पादनात वाढ होते व उत्पादन घटकांचा उच्चतम वापर केला जातो. एकूणच जगाच्या विकासात वृद्धी होते. जे.एम.केन्स यांच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिध्दांतापूर्वी व्यापारवादी विचारसरणी या संदर्भात अस्तित्वात होती परंतु त्यांच्या विचारसरणी नुसार आंतरराष्ट्रीय व्यापारात विस्तार होण्याऐवजी संकुचीत होवू लागला. कारण तत्कालीन परिस्थिती पुढील विचारसरणी व्यापारास घतक होती. “देशाने वस्तू आणि सेवांची अधिकाधिक निर्यात करावी व त्यातून अधिकाधिक मौलवान धातू मिळवावा. आणि दुसऱ्या देशातून वस्तूंची आयात कमीत-कमी करावी म्हणजे देशातील मैल्यवान धातू देशाबाहेर जाणर नाही व देशाची संपत्ती कमी होणार नाही.” आयातीवर बंदी आणि निर्यातीस प्रोत्साहन या धोरणामुळे जगात कोणताही देश आयात करण्यास तयार नसल्याने बंदी होवून व्यापार संकोच झाला.

अँडम स्मिथ यांच्या 1776 मध्ये प्रकाशित झालेल्या

An Enquiry into the nature & Causes of wealth of Nation. या ग्रंथामध्ये आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या विस्तारासाठी मुक्त अर्थव्यवस्थेच्या प्रारूपाचा स्विकार केला व आंतरराष्ट्रीय व्यापारास चालना मिळाली. त्यांच्यानंतर आंतरराष्ट्रीय व्यापारा संबंधी सिध्दांत माडणाऱ्या अर्थत इतानी मुक्त व्यापाराच्या प्रारूपाचा स्विकार केलेला आढळतो. परंतु 19 व्या शतकात व्यापारातून विकसीत राष्ट्रांनी निर्माण केलेल्या वसाहतवादातून अविकसीत आणि विकसनशील राष्ट्रांनी स्वातंत्र्यप्राप्ती नंतर बंदीस्त अर्थव्यवस्थेचे प्रारूप स्विकारले. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या संकोचास सुरवात झाली. 1980 च्या दशकामध्ये सून बन्याच अर्थव्यवस्थांनी मुक्त व्यापाराच्या दिशेने पावले टाकण्यास सुरवात केली. 1 जानेवार 1995 मध्ये WTO जागतीक व्यापार संघटनेची स्थापना झाली व मूक्त अर्थव्यवस्थेचे प्रारूप स्विकाराऱ्या जागतीकीकरणाच्या दिशेने जगाचा प्रवास सुरु झाला.

या ठिकाणी आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सिध्दांताची जागतीक व्यापार संघटनेच्या उपयोगीता आणि उपयुक्तता पाहण्याचा प्रयत्न केला गेला आहे. अँडम स्मिथ, डेव्हीड रिकार्डो आणि ड्रेक्सचर-ओहलीन यांच्या सिध्दांताचे विश्लेषण करून सिध्दांतातील गृहीत परिस्थीतीच्या जागतिकीकरण्याच्या प्रक्रियेतील वास्तवता पाहण्याचा प्रयत्न येथे केला आहे.

अँडम स्मिथ आणि डेव्हीड रिकार्डों यांचा दृष्टीकोन :- अँडम स्मिथ यांना अर्थशास्त्राचा जनक संबोधले जाते. स्मिथ यांनी आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा निरपेक्ष खर्च लाभ सिध्दांत मांडला. त्यांच्या मते दोन देशामध्ये आंतरराष्ट्रीय व्यापार होणार असेल तर त्यापैकी एका देशाला एका विशिष्ट